

Geleneksel Müzik

Toplum, Kültür ve Edebiyat

Serdar Erkan

Ankara 2022

Geleneksel Müzik

Toplum, Kültür ve Edebiyat

Yazar
Serdar Erkan

ISBN: 978-625-7305-78-5

1. Baskı
Eylül, 2022 / Ankara

Yayın Sertifika No
46683

Matbaa Sertifika No
46682

 Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 442
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

 Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi
1396. Cadde No: 6/A
06520 Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafiker@grafiker.com.tr
Web : grafiker.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
GİRİŞ.....	9
1. SÖZLÜ KÜLTÜR VE MÜZİK İLİŞKİSİ.....	15
2. GELENEKSEL MÜZİK VE EDEBİYAT İLİŞKİSİ.....	39
2.1. Sözel Edebiyat.....	44
2.2. Şiirsel İletişim.....	46
2.3. Kolektif Öğrenme ve Alışkanlık Belleği.....	52
2.4. Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Geleneksel Müzik.....	59
3. MÜZİK, PERFORMANS, BAĞLAM.....	99
3.1. Performans.....	99
3.2. Bağlam.....	120
4. GELENEKSEL MÜZİK VE TOPLUM İLİŞKİSİNDE TEMEL KAVRAMLAR.....	139
4.1. Halk Kavramı ve Müzik.....	140
4.2. Müziğin Sınırları: Yöre.....	152
4.3. Herkesin Sözü: Anonimlik.....	154
4.4. Türleri Düşünmek.....	184
SONSÖZ YERİNE.....	223
BAŞVURULAR.....	225

ÖNSÖZ

Bu çalışma geleneksel müzik araştırmalarında sıklıkla kullanılan bazı kavramlar etrafında genel tartışmaların gerçekleştirildiği özet niteliğinde bir çalışmadır. Kùltür alanında ama özellikle geleneksel kùltür alanında yapılan çalışmaların çoğunda çalışmanın, kendisinden önce yapılan çalışmalara teessùf gönderdiği bir “maalesef” cùmlesi bulunmasına rağmen niyetim daha önce yapılan çalışmaların neyi açıkta bıraktıklarını tartışmak değil; edebiyat, toplum ve müzik kavramları ile kurulmuş üçlü bir zemin üzerinde müziğin ve toplumun mesajını farklı biçimlerde görmeye çalışmak için mevcut tartışmaları da ele alarak geleneksel müziğe yeni bir bakış açısı kazandırmaktır.

Benim uzmanlık alanlarım, başta konservatuar yıllarımda eğitimini aldığım Türk halk müziği olmak üzere yüksek lisans ve doktora seviyesinde akademik çalışmalarla dahil olma fırsatı bulduğum halk edebiyatı alanıdır. Müzik ve edebiyatın sınırsız ortak tartışma alanlarıyla karşılaştırıldığında bu kitabın içeriği kısıtlı görünebilir. Ancak, her biri bir kitapta ele alınması gereken tartışmalar etrafında oluşturulan çalışmaların olgunlaşması ve yayınlanmasını beklemek hiç olmazsa benim için hem üniversite seviyesinde okutulabilecek bir halk müziği dersinin okuma paketini geciktirmesi hem de alandaki çalışmaların halen ciddi bir şekilde yüz yıldır tekrar eden bilgileri yalnızca aktarması nedeniyle can sıkıcıdır. Elinizdeki bu küçük hacimli kitap, içerikteki tartışmalara halk bilimi, edebiyatı ve müziği ekseninde “giriş” oluşturabilecek bir çalışmadır.

Kitabın temel cümleleri, fark edeceğimiz üzere “performans” kavramına ve anına odaklıdır. Performans, kâğıt üzerinde yahut ekranda gördüğümüz metnin, topluluk tarafından, bir aradayken icra edilmesi olarak yalnızca metin değil, icra anında ortaya çıkan ve geçmiş topluluk belleğinin gidebildiği kadar geriye giden anlamların mimiklerden giysilere kadar her şeyi saran özel bilgisidir denilebilir. Bu özellik bizi metni yalnızca metin olarak görmekten alıkoyarak topluluk hakkında soru sormaya yöneltir. Bu kitapta ele alınan konular, performans anına odaklanmakla birlikte bu anlamların neler olduğuna veyahut hangi toplumda hangi anlama sahip olduğuna odaklanmıyor. Ben daha çok, söz sanatını odağıma alarak halk müziğine bakmaya çalışıyorum.

BAŞVURULAR

- Abrahams, Roger D. «Personal Power and Social Restraint in the Definition of Folklore.» *Toward New Perspectives in Folklore* içinde, yazar Americo Parades ve Richard Bauman, 16-30. Austin and London: The University of Texas Press, 1972.
- Abrahams, Roger. «The Complex of Simple Forms.» *Folklore Genres* içinde, yazar Dan Ben-Amos, 193-214. Austin&London: University of Texas Press, 1976.
- Aça, Mehmet. «Halk Şiirinde Tür ve Şekil.» *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* içinde, yazar Öcal Oğuz, Metin Ekici, Mehmet Aça ve Mustafa vd. Arslan, 263-314. Ankara: Grafiker Yayınları, 2004.
- Akbiyık, Savaş. *REPERTUKUL*. 14 11 2020. <https://www.repertukul.com/HASTANE-ONUNDE-INCIR-AGACI-20>.
- Allan, Kenneth. *Çağdaş Sosyal ve Sosyolojik Teori*. Çeviren Aksu Bora, Simten Coşar, Hakan Ergül, Mete Pamir ve Erkal Ünal. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Altınığne, Cemal. *İnce Mehmet Türküsunün (6. varyant) hikâyesi*. 23 11 2020. www.turkudostlari.net.
- Anderson, Benedict. *Hayali Cemaatler*. Çeviren İskender Savaşır. İstanbul: Metis, 2015.
- Arseven, V. «Türk Halk Müziğinin Ezgisel Yapısı Üzerine.» *Türk Halk Müziğinde Çeşitli Görüşler* içinde, yazar Salih Turhan, 15-28. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000.
- Ashley, Kathleen. «Art in Ritual Context.» *Journal of Ritual Studies* 6, no. 1 (1992): 1-11.
- Assmann, Jan. *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.

- Atila, Osman. «Çekirge Üstüne Yakılmış Bir Türkü.» *Türk Folklor Araştırmaları* Yıl 2; Cilt 1, no. 20 (Mart 1951): 311-312.
- Banti, Giorgio. «Meter.» *Journal of Linguistic Anthropology* 9, no. 1/2 (1999): 155-158.
- Barnard, Alan. *Simgesel Düşüncenin Doğuşu*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2012.
- Bascom, William. «Four Functions of Folklore.» *The Journal of American Folklore* 67, no. 266 (1954): 333-349.
- Baudrillard, Jean. *Simulakrlar ve Simülasyon*. 13. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2020.
- Bauman, Richard. *Introduction: Genre, Performance, and the Production of Intertextuality*. UK: Blackwell Publishing, 2004.
- Bauman, Richard. «The Field Study of Folklore in Context.» *Handbook of American Folklore* içinde, yazar Richard M. Dorson, 362-368. Bloomington: Indiana University Press, 1983.
- Bauman, Zygmunt. *Sosyolojik Düşünmek*. İstanbul: Ayrıntı, 2012.
- Ben-Amos, Dan. «Analytical Categories and Ethnic Genres.» *Folklore Genres* içinde, yazar Dan Ben-Amos, 215-242. Austin&London: University of Texas Press, 1976.
- Ben-Amos, Dan. «Halk Bilgisinin (Folklorun) Bağlamı: İmalatlar ve Beklentiler.» *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar III* içinde, yazar Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır ve Sunay Çalış, 235-249. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2009.
- Ben-Amos, Dan. «Introduction.» *Folklore Genres* içinde, yazar Dan Ben-Amos, düzenleyen: Meriç [Çev.] Kurtuluş, ix-xxxi. Austin&London: University of Texas Press, 1976.
- Ben-Amos, Dan. «Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru.» *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar* içinde, yazar Gülin Öğüt Eker, Metin Ekici, M. Öcal Oğuz ve Nebi Özdemir, çeviren Metin Ekici, 31-55. Ankara: Milli Folklor, 2003.
- Bennett, Andy. *Kültür ve Gündelik Hayat*. Çeviren Gamze Uçak. İstanbul: Phoenix Yayınları, 2013.

- Berger, Peter L., ve Thomas Luckmann. *Gerçekliğin Sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. Ankara: Atf Yayınları, 2018.
- Bloch, Maurice. *Ritüel, Tarih, İktidar*. Çeviren Ümit Hüsrev Yol-sal. Ankara: Dipnot Yayınları, 2013.
- Boratav, Pertev Naili. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1969.
- Boyer, Pascal. «Bilişsel Yatkinlıklar ve Kültürel Aktarım.» *Zihin-de ve Kültürde Bellek* içinde, yazar Pascal Boyer ve James V. Wertsch, çeviren Yonca Aşçı Dalar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- Carlson, Marvin. *Performans: Eleştirel Bir Giriş*. Ankara: Dost Yayı-nevi, 2013.
- Connerton, Paul. *Toplumlar Nasıl Anımsar*. İstanbul: Ayrıntı Yayın-ları, 1999.
- Çobanoğlu, Özkul. *Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ, 2002.
- Çobanoğlu, Özkul. «Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Günümüz Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri.» *Dursun Yıldırım Arma-ğanı* içinde, yazar Özkul Çobanoğlu ve Özarslan Metin, 138-170. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.
- De Fleur, Melvin. «Mass Media as Social Systems.» *The Process and Effects of Mass Communication* içinde, yazar W. Schramm ve D. F. Roberts, 64-83. Urbana: University of Illionis Press, 1974.
- Dönmez, Banu Mustan. *Etnomüzikolojinin Temel Kavramları: Kav-ramlar, Terimler, İsimler*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2019.
- Dundes, Alan. «Folk Ideas as Units of Worldview.» *The Journal of American Folklore* 84, no. 331 (1971): 93-103.
- Dundes, Alan. «Halk Kimdir.» *Milli Folklor*, no. 37 (1998): 139-157.
- Duymaz, Ali. *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.
- Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatına Giriş*. 12. Ankara: Akçağ Yayınları, 2013.

- . *Türkiye Türkçesinde Maniler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1990.
- Eliade, M. *Mitlerin Özellikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2020.
- Finnegan, Ruth. «Sözlü Şiir.» Düzenleyen: Sema Demir. *Milli Folklor* 15, no. 58 (2003): 171-174.
- Foley, John Miles. *Immanent Art: From Structure to Meaning in Traditional Oral Epic*. Bloomington: Indiana University Press, 1991.
- Galtung, Johan. «Cultural Violence.» *Journal of Peace Research*, 1990: 291-305.
- Geertz, Clifford. *Kültürlerin Yorumlanması*. Çeviren Hakan Gür. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2010.
- Güven, Merdan. *Türkiye Sahasındaki Hikâyeli Türküler Üzerine Bir Araştırma [Yayınlanmamış Doktora Tezi]*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- Hepp, Andreas. *Medyatikleşen Kültürler*. Çeviren Çiğdem Bozdağ ve Elif Posos-Devrani. Ankara: Dipnot Yayınları, 2014.
- Honko, Lauri. «Empty Texts, Full Meanings: On Transformal Meaning in Folklore.» *Journal of Folklore Research* 22, no. 1 (1985): 37-44.
- Hymes, Dell. «Breakthrough into Performance.» *Folklore Performance and Communication* içinde, yazar Kenneth. Goldstein ve Ben Ben-Amos, 11-74. The Hague: Mouton, 1975.
- James, Wendy. *Törenselle Hayvan: Yeni Bir Antropoloji Portresi*. Çeviren Sevda Çalışkan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- Köprülü, M. Fuat. *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ, 2009 [1926].
- Kurtlu, Yasemin, ve Büşra Koçak. «Halk Anlatılarının Epik Kuralları Işığında Bir Destan İncelemesi.» *Current Research in Social Sciences*, 2015: 1-8.
- Lord, Albert. *The Singer of Tales*. Düzenleyen: Stephen Mitchell ve Gregory Nagy. Cambridge, Massachusetts, London, England: Harvard University Press, 2000.

- Mead, George Herbert. *Zihin, Benlik ve Toplum*. Çeviren Yeşim Erdem. Ankara: Heretik, 2017.
- Niles, John D. *Homo Narrans*. Philadelphia/USA: University of Pennsylvania Press, 1999.
- Ong, Walter. *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları, 1995.
- . *Studies in the Evolution of Consciousness and Culture*. Ithaca and London: Cornell University Press, 1977.
- Poe, Marshall T. *İletişim Tarihi Konuşmanın Evriminden İnternete Medya ve Toplum*. Çeviren Umut Yener Kaya. İstanbul: Işık Yayınları, 2019.
- Reinhard, Kurt, ve Ursula Reinhard. *Türkiye'nin Müziği*. Çeviren Sinemis Sun. Cilt II. II cilt. Ankara: Sun Yayınevi, 2007.
- Renfrew, Colin. «Introduction: Play as the Precursor of Ritual in Early Human Societies.» *Ritual, Play And Belief, in Evolution and Early Human Societies* içinde, yazar Colin Renfrew, Iain Morley ve Michael Boyd, 9-19. United Kingdom: Cambridge University Press, 2018.
- Renoir, Alain. «Oral-Formulaic Rhetoric and the Interpretation of Written Texts.» *Oral Tradition in Context* içinde, yazar John Miles Foley, 103-135. Columbia: University of Missouri Press, 1986.
- Rubin, David C. *Memory in Oral Traditions: The Cognitive Psychology of Epic, Ballads, and Counting-out Rhymes*. New York: Oxford University Press, 1995.
- Toelken, Barre. *The Dynamics of Folklore*. Utah: Utah University Press, 1996.
- Torrey, E. Fuller. *Beynin Evrimi ve Tanrıların Ortaya Çıkışı*. Çeviren Erkan Aktaş. İstanbul: Paloma Yayınevi, 2017.
- Tüfekçi, Nida. «Âşıklarda Müzik.» *Türk Halk Müziğinde Çeşitli Görüşler* içinde, yazar Salih Turhan, 227-243. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2000.

